

söz edilemez. Ancak zamanla işler, Avrupa'daki Rönesans ve Reform hareketlerinden sonra tersine döndü. Nitekim Osmanlı, 18. yüzyıl içinde tüm savaş sanatlarında ve özellikle tıp alanında Avrupa'nın gerisinde kaldı. 18. yüzyıl sonunda, Ortadoğu üzerinde çalışma yapacak araştırmacıların emrine amade geniş bir literatür oluşmuştur. Arapça üzerine yetmiş, Türkçe üzerine on beş, Farsça üzerine on gramer kitabı; yine on Arapça, yedi Türkçe ve dört Farsça sözlük mevcuttu. Aynı yıllarda Batı'da Müslümanların tarihi, dini ve kültürleriyle ilgili metinlerden tıpkıbasım çeviriler yapılmış iken İslâm dünyasında, Batıyla ilgili bir çalışmaya rastlamak mümkün değildi. İslâm dünyasının Batı'ya yukarıdan bakmayı terk edip keşfetmesi ancak 19. yüzyılda mümkün olabilmektedir.

Hıristiyanların İslâm'a karşı tutumları, Müslümanların Hıristiyanlara karşı tutumlarına nazaran çok daha bağınaz ve hoşgörüsüz olmuştur. Lewis'e göre bunu teolojik, tarihî ve pratik sebepleri vardır. İslâm, Hıristiyanlıktan sonra geldiği için onu tamamlamak üzere geldiğini ileri sürerek Hıristiyanlığa karşı hoşgörülü olmuştur. Yine Müslümanların coğrafyasında birçok Hıristiyan azınlık olması, Müslümanların onlara iyi davranmalarının pratik sebebidir. Ancak, der Lewis, aynı şeyi Hıristiyanlığın yapması beklenemezdi; zira Hıristiyanlığın İslâm'ı kabulü kendini reddetmek anlamına gelmektedir.

Sonuç olarak, referansları daha çok İslâmi kaynaklar olan Lewis'in bu kitabı, İslâm dünyasının "bakış açısının" mahiyetiyle ilgili bir Batılı'nın görüşlerini yansıtması bakımından değerlidir, içinde barındırdığı olası öznel değerlendirmeleri kritik etmek de ehlinin işi olsa gerek.

Amin Maalouf, Arapların Gözüyle Haçlı Seferleri (Çeviren: Mehmet Ali Kılıçbay), Telos Yayıncılık, İstanbul 1998 (2.baskı), 359 sayfa.

Fransa'da yaşamını sürdüren Lübnanlı meşhur yazar Emin Ma'luf'un (Ay-dınımız nedense Doğu kültürüne ait isim ve kavramları Batılı formlarıyla kullanmayı tercih ediyor! Amin Maalouf!) *Arapların Gözüyle Haçlı Seferleri* adlı kitabı, son derece akıcı bir dile sahip olan tarihî bir incelemedir.

Büyük ölçüde İbn Esir, Ebu'l-Fida İbn Kesir, İbn Kalanisi, Sıbt İbn Cevzi gibi Arap tarihçi ve vakanüvistlerle İbn Cübeyr, Üsâme İbn Munkiz gibi elçi ve seyyahların tanıklığına başvurularak hazırlanmış bu kitap altı üst başlıkla on üç bölümden oluşmaktadır.

Kitabın ana altı bölümü şu başlıkları taşımaktadır: Birinci Kısım: İstila (1096–1100), İkinci Kısım: İşgal (1100–1128), Üçüncü Kısım: Karşı Saldırı (1128–1146), Dördüncü Kısım: Zafer (1146–1187), Beşinci Kısım: Erteleme (1187–1244), Altıncı Kısım: Kovulma (1224–1291).

Bu kitap boyunca, Müslümanların Haçlı Seferlerini küçümsediklerini, daha doğrusu "Haçlı Seferleri"nden haberdar olmadıklarını, barbar olarak tanımladıkları ve küçümsedikleri Frenklerin bir saldırısı olarak gördüklerini ve bu nedenle Kudüs'ün işgaline çok geç tepki verdiklerini öğreniyoruz. Ayrıca Arap dünyasının

yazara göre düzeltilmesi olanaksız parçalanmışlığı ve Arap uyuşukluğu da eklenince Haçlılar ya da o zaman ki Arapların ifadesiyle “Frenklerin” iki asır Kudüs, Suriye, Antakya ve Urfa’da kalmaları mukadder olmuştur. Haçlıların bu kadar uzun süre bölgede kalabilmeleri, Müslümanların bir türlü oturtamadıkları sultanlık kavgaları ve emirlerin birbirlerini çekememelerine de bağlıdır.

Müslümanların, Frenkleri (Haçlılar) barbar diye niteleyip aşağı görmelerinde, uygarlık yönüyle onlardan daha ileride olmalarına da bağlıdır. XII. yüzyılda “Frenklerin” bütün bilim ve teknik alanlarda Müslüman dünyadan çok geri olduğu, özellikle de bu geriliğin tıp alanında trajik boyutlarda seyrettiği görülmektedir. Doğu dünyası tıp alanında o zamanın şartlarına göre son derece tıbbî tedaviler uygulamaktayken Batılılar hastaların ruhlarında cin ya da şeytan aramaktadırlar. Tedavi olarak, şeytanın ya da cinin girdiği uzvu kesmeyi uygulamaktadırlar. Kitapta buna dair tanıklıklara dayalı birkaç örnek verilmiştir.

Bu arada kitap boyunca altına, gümüşe konma ve fethe susamışlıktan ortaya çıkan “Frenk ilkelliği” sık işlenmiştir. Ancak Batı’nın güçlü hükümdarı Almanya ve Sicilya kralı Friedrich von Hohenstaufen’in iyi derecede Arapça bilmesi ve İslâm uygarlığı hayranı olması ilginç ayrıntılardandır. Yine son Frenk istilasına karşı kazanılan büyük zaferle beraber Mısır’da başlayacak olan üç asırlık köle-subaylar (Memlükler) iktidarı ve yine bunların Moğol istilasına karşı koyabilmeleri de ilginç bir yaklaşımla işlenmiştir.

Yazar, Haçlı Seferleri döneminde Arap dünyasının İspanya’dan Irak’a kadar olan bölgede entelektüel ve maddî olarak yeryüzünün gelişmiş uygarlığının bir taşıyıcısı olduğunu söyleyerek daha sonra merkezin Batı’ya kaydığını söyler.

Sonuç olarak, yazı dili bu eserinde de çok akıcı olan yazar, Haçlılar dönemini anlatırken Arap dünyası tabirini çok kullanmakta ve yer yer ırkçılık olarak nitelenebilecek yaklaşımlar sergilemektedir.